

EPPLER SÁNDOR:

Magyar zsidó iskolákat a Kárpátalja vidékére!

A közelmúltban bejártam a Kárpátalja vidékét. Ma is lelkemben élnek azok a megdöbbenő képek, amelyek ott elém tárultak. Nem egyszer megrezdül bennem a segíteniakarás új meg új vágya, amikor visszaemlékezem arra a leírhatatlan zsidó nyomorra, arra a kétségbeejtő nincstelennégre, mellyel ott találkoztam. Sápadt, vértelen gyermekarcok jelennek meg előttem, elcsigázott, fejletlen ifjakat látok, amint az utcán lézengenek, vagy tétlenül ülnek az apró házak kis padkáin. A szemekből hiányzik a nyugalom, amely a nevelés és oktatás ajándékaképpen szokott fölcsillanni. Gyermek és ifjak százai és százai nőnek itt fel és nem kapnak megfelelő nevelést, nem kapnak céltudatos oktatást.

Ezekben a falvakban kb. 70—75.000 zsidó él. A zsidó lakosság tehát nagyon sűrű. Aránylag egészen kis területen, egész kis községekben nagy tömegben él összezúfoltan a zsidóság. Ennek ellenére sehol nincs egyetlen zsidó iskola sem. Egyes helyeken vannak héber iskolák (chéderek), sok helyen azonban még ez sincs. Amikor így eltölt annak a látott nagy nyomornak képe, erősödik bennem a segítség akarata, nem tudok szabadulni attól, hogy a nyomor és az iskolák hiányának nagy összefüggését és következményét lássam. Segíteni kell és a segítségnek a gyermekek felkarolásából kell kiindulnia. A gyermekeket kell megmenteni attól, hogy mindenfajta megfelelő felekezeti nevelés nélkül a tétlenségbe, a tunyaságba zuhanjanak.

A magyar zsidó nevelés munkájának már egészen a gyermekkorban kell elkezdődnie a legalsó fokú iskolában, mert az iskola jelentette mindig a mentsvárat a zsidóság életében. Gondoljunk csak a zsidóság történelmének talán legválságosabb napjaira, a diaszpóra történelmi megpecsételésének időpontjára, akkor valósult meg Jabné, ami nemcsak iskolát jelent, hanem inegmentője, fenntartója, vigasztalója és erősítője is a zsidóságnak. Jabnéből nemcsak kultúra áradt ki, hanem civilizáció is. A kárpátaljai iskolákban is nemcsak a pedagógia célkitűzéseinek megoldását látjuk, hanem a nyomor ellenszereinek forrását is.

Emellett a magyar nemzeti ügy szolgálatát is látjuk ezekben az iskolákban. Nem ismeretlen, hogy a cseh megszállás alatt a Felvidéken a zsidók tartottak ki leginkább a magyar oktatás mellett: számos helyen mindvégig megtartották zsidó iskoláikban a tanítás nyelvül a magyart. Gondoljuk el, milyen nagy jelentőségük lehet magyar szempontból is ezeknek a felekezeti iskoláknak a Kárpátalján, amely részben nemzetiségi vidék.

Nagyon jól tudjuk, milyen nehéz a kérdés és tisztában vagyunk azzal, milyen akadályok tornyosulnak a megvalósítás elé: a maga teljességében ismerjük a magyar zsidóság mai súlyos helyzetét. Pillanatnyilag arra is gondolunk, talán nem a legelsőrendűbb feladat a mai viszonyok között a kárpátaljai iskolák kérdése. Ha azonban mélyére nézünk a kérdésnek, úgy azt érezzük, hogy éppen a mai súlyos viszonyok között és éppen a kárpátaljai nyomor miatt, ami végeredményben része a magyar zsidóság mai problémáinak; kötelességünk szorgalmazni a megoldást. Éppen a célnak érdekében és az elmondottak alapján ezeknek az iskoláknak izig-vérig magyar szelleműeknek kell lenniök és zsidó szempontból a legszigorúbb konzervatív szelleműeknek. Ebből kell kiindulnunk, amikor a megoldást keressük, mert más, nem konzervatív iskoláknak nem lesz létjogosultságuk.

Gondoljuk el, milyen magyarok és milyen zsidók lesznek ezek a gyermekek, ha felnőnek!

... Amikor megjelennek a napi munkánk után az estének árnyai és eltölti lelkünket a magyar zsidóság-jelenének súlyos helyzete és jövőjének gondja, egy-egy nap sok-sok küzdelme után feltűnnek előttünk a kárpátaljai szomorú gyermekarcok. Ilyenkor elhatalmasodik bennünk a „nemlét iszonya“; nem akarunk látni a jelen elesettségéből továbbzuhanást, nem akarjuk elhinni, hogy azokon a gyermekarcokon nem ülhetnek még az egészség és öröm piros rózsái, megtelik szívünk újra meg újra a jövő munkálásának vágyával... Ott fent északon, a messze végeken hadd épüljenek őrtornyok, amelyek vigyázzák a magyar zsidóság sorsát. Ezek az őrtornyok az új iskolák lesznek, ahová apró gyermekek járnak és megtanulják a megerősödést s hitet zsidóságunkban és magyarságunkban. Ma még csak elgondolás képei ezek, de mi hisszük, hogy akarattal, összefogással nem maradnak merő ábrándnak, hanem valóság lesz belőlük!

(A Magyar Zsidók Lapja 1939. októ. 19.)